

RESTAURAREA UNEI CINGĂTORI SĂSEȘTI DE SECOL XIX

Ileana PARTENIE
Anghel DAN

Fără a intra în detalii istorice, cunoscute de altfel, menționez totuși contribuția meșterilor aurari din Transilvania la dezvoltarea artei pe aceste meleaguri, încă din secolul al XII-lea, artă răspândită mai târziu și în celelalte provincii.

Sașii colonizați în Transilvania pe la mijlocul secolului al XII-lea au adus cu ei, pe lângă multe altele, meșteșugul prelucrării metalelor prețioase, având astfel un rol însemnat în dezvoltarea artei tradiționale.

Un rol deosebit în cadrul lucrărilor meșterilor aurari din Transilvania îl ocupă podoabele care fac parte din costumul național săsesc și maghiar. Paftale din aur și argint, bătute cu pietre semiprețioase, atârănători de arme, agrafe și nasturi, cordoane, lanțuri de gât, pandantivele femeilor, ofereau numeroase posibilități meșterilor acelor vremuri de a-și arăta iscusința.

Costumul popular păstrat și transmis din generație în generație, este bogat ornamentat, podoabele având un rol însemnat. În lucrarea de față încerc să prezint, pe scurt, restaurarea unei cingători (spangengürtl), piesă componentă a costumului popular săsesc.

Cingătoarea este confecționată din benzi de catifea roșie lată de 3 cm. cu galon auriu, numit maitz. Pe aceste benzi sunt prinși, din loc în loc, butoni rotunjiți, în cazul de față din bronz argintat. Capetele cingătorii au încheietori puternice (seckel), decorate în stil renaștere sau baroc.

Piesa care face subiectul lucrării de față, deși de dimensiuni mici, L=49cm și l = 4 cm, din punct de vedere al restauratorului, ridică probleme complexe dată fiind starea de conservare, vechimea și, nu în ultimul rând, varietatea materialelor din care este confecționată.

Confecționată din două benzi de catifea roșie având la mijloc un galon (țesut din fir metalic-cupru aurit și fir de bumbac de culoare galbenă) pe suport de piele ornamentat cu butoni și catarame de metal.

În ansamblu prezintă o stare de degradare avansată. Îmbătrânirea firului textil și a catifelei sunt numai câteva elemente care au contribuit la dăgădarea piesei. Destrămarea țesăturii, scămoșarea, depunerile mari de praf și murdărie, au contribuit de asemenea la deteriorarea în ansamblu a cingătorii.

Pentru a putea fi restaurată, piesa a fost *dezasamblată în elemente componente* (parte textilă și parte metalică), restaurarea fiind o colaborare între laboratoarele de restaurare metal și textile.

În ceea ce privește **restaurarea părții textile**, în urma dezasamblării în părți componente, au fost tratate diferențial, funcție de textura materialului.

O *desprăfuire ușoară* a catifelei urmată de un *tratament chimic* care a constat în

imersarea materialului într-o soluție apoasă conținând 2 % detergent neionic Romopal OF 10, urmată de clătiri repetate, ultima baie de clătire conținând o soluție ușoară de apă, acid acetic și glicerină.

Uscarea s-a făcut pe o suprafață plană, între hârtii de filtru.

Consolidată pe un suport de pânză, vopsit în nuanță corespunzătoare și protejată de un strat de tul.

În ceea ce privește **restaurarea galonului**, problemele ridicate au fost mult mai complexe, datorate țesăturii de fir metalic și fire textile.

Tratamentul impus în urma analizării galonului este: o *curățire ușoară* prin pensulare într-o soluție de 3,7% Complexon, pentru îndepărtarea clorurilor, urmată de *clătiri repetate*, apoi de o tratare într-o soluție de înmuiere formată din 2 % alcool etilic, 0,5% glicerină, apă distilată până la 100 ml, în care este curățat tot prin pensulare. Am continuat cu o *spălare* într-o soluție de 4 % de săpun neutru, urmată de *clătiri repetate* până la îndepărtarea totală a săpunului. Ultima baie conține 2 % glicerină, 5 % alcool, apă distilată. Se scoate în stare umedă și se întinde pe un pat moale și prins cu ace entomologice pentru a-și recăpăta forma inițială.

Consolidarea piesei s-a făcut în gherghef, pe un suport de pânză de bumbac vopsită la nuanță, încercând să se consolideze toate firele desprinse atât de metal cât și de bumbac, astfel încât să se refacă, pe cât posibil, modelul ornamental din țesătură : frunză de stejar.

În urma consolidării galonului, aspectul a fost mult îmbunătățit putând trece la *reasamblarea* galonului cu benzile de catifea.

Supportul de piele a fost emoliat într-o soluție de alcool etilic, glicerină și apă distilată.

Restaurarea pieselor metalice care ornamentau centura

Decorul metalic al centurii este format din 12 butoni alcătuiți din piese multiple jumelate, dintre care s-au păstrat șase, și două catarame dreptunghiulare, cu capetele în triunghi.

Butonii sunt alcătuiți din cinci piese: trei calote de bronz argintat decorate prin ștanțare, o piesă de plumb în formă de stea cu cinci brațe și cuiul de prindere cu cap din bronz și cleme de prindere din fier fixate prin cositorire.

În interior fixarea butonilor s-a efectuat prin îndoirea celor două cleme în direcții opuse, pentru consolidarea fixării folosindu-se o șaibă din bronz de formă pătrată, fixată între cleme și suportul de piele.

Cataramele din bronz argintat sunt formate din două plăci fixate între ele prin cositorire, partea superioară este ornamentată prin ștanțare. Prinderea cataramelor pe centură s-a efectuat cu ajutorul a două cuie asemănătoare cu cele care fixau aplicile.

La demontare, în interiorul învelișului de pânză, s-au găsit și cele șase șaibe aparținând butonilor pierduți, precum și un fragment de ziar de la 1880, dată când centura a suferit o operație de reparare, fapt care ne arată că pierderea butonilor a survenit ulterior reparației.

Piesele din bronz se prezentau oxidate neuniform, cu puncte active de oxiclură cuprică, stratul de argint care acoperea piesele fiind parțial pierdut, ele păstrându-se doar în

adânciturile decorului și în zonele de jumelare a pieselor componente ale butonilor.

Clemele de prindere din fier sunt puternic corodate, prezentând o slabă rezistență mecanică, multe dintre ele fragmentându-se la demontare.

După *demontare* și *marcarea pieselor*, acestea au fost *degresate* în acetonă. Îndepărtarea produșilor de coroziune s-a efectuat prin *tratarea pieselor* timp de 6 ore în soluție de Complexon III și *periere fină* cu perie din fibră de sticlă.

A urmat o *clătire repetată* în apă distilată, urmată de uscare prin imersie în alcool.

Impregnarea s-a efectuat prin imersie în soluție de nitrolac diluat cu acetonă în proporție de 1 : 1.

Clemele de fier au fost dezlipite la cald și înlocuite cu cleme din bronz fixate prin cositorire.

Pentru refacerea butonilor pierduți s-a ridicat un mulaj bivalv după unul din butonii existenți. Replicile au fost realizate în rășină epoxidică și integrate cromatic. Fixarea pe centură s-a realizat cu ajutorul a două cleme din bronz fixate în replică, la prindere folosindu-se șaibele originale.

În urma restaurării părții textile cât și a celei din metal, piesa a fost reasamblată respectându-se poziționarea inițială a pieselor componente, aspectul și rezistența piesei fiind mult îmbunătățite.

Munca depusă în restaurarea acestei piese a fost de durată, tratamentele fiind în permanență controlate.

Cingătoarea este una dintre multiplele piese recuperate de restauratori.